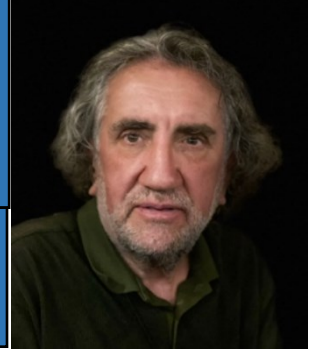

KORKU İMPARATORLUĞU ÇATIRDIYOR AMA... YERİNE KİM NE KURACAK?

MEHMET YAŞAR
SOYALAN

Tarihin her döneminde ve her coğrafyasında, hak, halk ve hukuk üzerine kurulmamış düzenler, varlıklarını ancak zulmederek ve korkular üreterek ayakta tutmaya çalışırlar. Bu korkularla, halkı, hem egemenler/devlet karşısında daha bir acizleştirerek hem birbirine düşürerek hem de bireylerin kendilerine güvenlerini yok ederek egemenlerin tiranlaşması sağlana gelmektedir. Bugün de benzer bir durumla karşı karşıyayız. Teknolojinin gelişmesi bireyleri ve yönetilenleri değil egemenleri daha da güçlü kılıyor. Üstelik bu teknolojik gelişmişlik özgürlük alanlarını da daha bir daraltıyor. Özellikle Müslüman dünyada ve ekonomileri gelişmemiş ülkelerde tam bir korku imparatorluğu hâkim.

Halklarını aç bırakma pahasına, silahlara büyük yatırımlar yapıyorlar, çünkü ancak bu silahlarla kendi vatandaşlarını zaptu rapt altına alabiliyorlar. Ancak korkunun da bir kırılma ve aşılma noktası var. Tarihin her döneminde bunun örneklerini görmek mümkün. Ancak bu örneklerin çok az olması toplumların bu kırılma noktasına gelmesinin çok kolay olmadığını ortaya koyuyor. Sanıldığı gibi açlık ve fakirliğin artması, hatta baskı ve zorbalığın en uç noktalara ulaşması, toplumların silkinip kendilerine gelmelerine, korku sınırını aşmalarına zemin hazırlamıyor, aksine korkuları daha da güçlendiriyor.

Topluluklar sürekli korkunun bir çeşidinden başka bir çeşidine evirip duruyorlar. Açlığın hat safhaya çıkması zaman zaman insanları sokaklara döküyor, isyana teşvik ediyor, ancak bu tepki ve ayaklanmalar bir akıl ve organizasyondan mahrum olduğu için,

egemenlerin yıkılıp, halkın iradesinin egemen olmasına neden olmuyor. Hatta tarihin birçok aşamasında görüldüğü gibi, bu zulüm düzenlerinin daha da pekişmesine veya rengi farklı yeni zulüm mekanizmalarının kurulmasına ortam hazırlıyor. Hiç hesapta olmayan başka bir irade bu ayaklanmaları kendi çıkarları için kullanabiliyor.

Bu tür eylemler, ancak arkasında bir akıl ve ne istediğini iyi bilen bir irade var ise bir devrime, halkın taleplerine cevap verecek bir iktidara dönüşebiliyor. Ancak doğası gereği açlık ve zulm, aklı örttüğü, çok zaman aç ve ezilmiş kişi, en çok, en yakını kendisine engel ve kendi ekmeğinin düşmanı gördüğü için tarihin hiçbir evresinde ekmek isyanları özgürlük isyanlarına evirilememiş, bugün de evrilmesi mümkün değildir. Açların isyanı, ataların, "aç öküz fırın yıkar" özdeyişinde ifade ettikleri gibi sadece fırınların tarumar edilmesine neden olur. Açların isyanı ancak, ne yaptığını bilen güçlü bir yapının organizatörlüğünde, bir yönetim veya sistem değişikliğinin hızlandırılmasında katkıda bulunabilir. Hepsı bu kadar. Devrimleri açlar değil orta sınıflar yapar.

Bunun için erk sahipleri bütün enerjilerini orta sınıfları ortadan kaldırmak için sarf ederler. Kur'an'ın "vasat ümmet" nitelemesini doğru okumak gerekir. Kaybedecek hiçbir şeyi kalmayanların yapacak hiçbir şeyleri de yoktur. Ancak kendi canları başta olmak üzere duran ve yürüyen her şeye zarar verebilirler.

Çünkü orada akıl değil sadece tepki ve var olma içgüdüğü egemendir. Onlardaki intikam duygusu bile değildir, çünkü intikam bile bir hesap kitabı ve planı gerektirir. Sadece var olma

ve yok etme hissiyatıyla hareket ettikleri için, eylemlerinin bir sonraki adımının ne olduğunu kendileri de bilmezler. Bunun için açların isyanları sel felaketleri gibidir. Önüne gelen her şeyi yakar, yıkar yok eder. Çok zaman yarattığı o selde kendisi de boğulur. Ortalık durulduğunda, en fazla kendilerinin ağızlarına çalınmış bir parmak bal dışında bir kazanımları olmadıklarını, hala guruldayan mideleriyle baş başa olmaları yanında değişmeyen sisteme yeni efendiler atandığını görürler.

Bu nedenle korku imparatorluklarını yıkıp yerine barış, adalet ve toplumsal katılım üzerine inşa edilmiş bir yapı kurmak sanıldığı kadar kolay değildir. Öncelikle bu imparatorluklar kediler gibi yedi canlıdır, ayrıca bukalemun gibi renkten renge de girebilirler. Altan ve üstten gelecek her türlü yönlendirme ve etkiye karşı hazırlıklıdır. Sanıldıkları gibi bir omurgaları olmadığı için sadece renkten renge değil, şekilden şekle de girebilirler. Dolayısıyla bu iktidarlar korkunun bin bir türlüünü tezgâhlamanın yanı sıra onu duruma ve ihtiyaca göre istenilen dozda egemen kılabilirler. Dozu kaçırırlarsa en fazla kendileri koltuklarından olurlar ama sistem yeni uygulamacılarla devam eder. Aslında korku doğal bir durum. Her canlıda az çok bir korku damarı söz konusudur ve bir his olarak her daim onu yanlarında taşırlar. Bu korku her an bir şekilde tezahür edebilir. Üstelik bu kötü bir durum da değildir. Bazı durumlarda olumlu anlamda yol göstericiliği bile söz konusu olabilir. Çünkü bir his olarak içinde korkuyu barındırmak ile ona teslim olmak aynı şeyler değildir.

Korkunun Egemenliği veya Egemenlerin Korkusuzluk Oyunu

Sorun korkunun egemenliğidir. Yoksa korku, her canlının şöyle veya böyle, bir şekilde içinde hissettiği bir duygudur. Bu duygu, diğer varlıklarda kendi başına belirleyici bir unsur olarak tezahür etmiyorsa da insanoğlunda hayatının her aşamasında etkili ve belirleyici bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir. Bu belirleyicilik, insanoğlunun içinde barındıra geldiği kendine özgü bir duygu olmasının ötesinde, onu diğer varlıklardan farklı kılan bir özellik olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Öyle ki; bu belirleyicilik yani korkma duygusu, onu insan kılan, birçok durumda da edilgen kılan, kendi kendine yetmediğini, eksik ve zaaf yüklü olduğunu, hiçbir zaman, istese de kendi başına buyruk olamadığını/olamayacağını gösteren önemli bir özelliğidir aslında. Ancak bu korku aynı zamanda onun istişna etmesinde, kendini yeterli görmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Burada korkunun mahiyeti ve neden korkulduğu önem kazanmakta, kişinin, kişiliğinin oluşmasını belirleyen bir mahiyet de arz etmektedir. Kısacası insanoğlu istese de istemese de içinde bir korku barındırmakta, barındırdığı bu korku, olur-olmaz durumlarda ve farklı biçimlerde karşısına çıkmaktadır.

Daha çok onun bir zaafı olarak tezahür etmekte, ancak, istenirse olumlu yönleri de kanallı edilebilmektedir. En önemlisi de insanoğluna kendisini/kimliğini hatırlatabilmektedir. Korkunun varlığının mevcudiyeti, -çok zaman, kabul edilmek istenmese de- yani, insanoğlunun içinde bir korku barındırıyor olması, onun tanrılaşamayacağını, kendi kendine yeterli olamayacağını, eksik olduğunun, muhtaç olduğunun, başka bir deyişle, "kul/insan" olduğunun bir göstergesi olarak da karşımızda durmaktadır.

Ancak insanoğlu, birçok duygusundan gereği gibi istifade edemediği, onu, olması gereken konumda ve durumda durduramadığı ve ona verilmesi gereken değeri veremediği gibi, korku duygusunu da olması gerektiği gibi değerlendirememektedir. İnsanoğlunun korku karşısında genellikle iki tavır takındığını görürüz: Onu ya yok sayar ya da ona esir olur.

Onu yok sayarak, korkusuzluğunu egemen olduğunun bir göstergesi olarak kullanmak ister; bu nedenle, korkusuz olduğunu göstermek, en azından bunu kendisine inandırmak için, "mezarlıklardan geçerken türkü çağırma "ya kalkışır. Bu da yetmez, korkusuzluğunu ispatlamak için, insandan, insanüstü varlıklar, "her şeye gücü yeten şeyhler", "he-man"lar, yaratma çabasına girişir. Akıncı böyle davranmakla, korkusuz olduğunu ispatlamaya çalışır.

Ancak korkudan kaçmak veya korkuyu yenmek için icat ettiği her bir şey, kendisini yeni bir korku ile yüz yüze getirmekte, hep başladığı

noktaya geri dönmek durumunda kalmaktadır. Böyle olmasına rağmen o, pes etmemekte, bu kez de, bu yönünün ortaya çıkmaması, afişe olmaması için, çeşitli oyunlara, göz boyayacak numaralara yönelmektedir. Bu nedenle, bu istişna halinin ortaya çıkardığı bütün yapılanmalar ve sistemler bir ikiyeüzlülikle, bir maske ile örtülü durumdadır. Böylece yüzyıllardır süregelen mevcut yapılanmalar, korkusuz korkaklardan başka bir şey üretmemektedir.

Çifte standartlık, ikiyeüzlülük, sahtecilik, yapaycılık ve yüze gülüp arkadan vurmak bu yapının şiarı gibi görünmektedir. Bu onun bir yüzü...Diğer yüzü ise, korkuya esir olmaktır. Öyle ki, korku, bedeninin her yanını sarar. Hatta düşüncelerine bile korku egemen olur. Ürettiği her türlü malzeme ve yaşadığı hayat, ortaya koyduğu bütün siyasi ve sosyal yapılanmalar korkuyu egemen kılmanın yolunu açar veya korkuyu egemen kılmaya yönelik olur. Kültürel, siyasi, ekonomik, kısacası, ürettiği her bir ürün bu özelliğini, bu zaafını bir güzel ortaya koyar. Korkuyla yatar, korkuyla kalkar. Korkuya kulluğu şiar edinir. Görüldüğü gibi her iki durumda da içindeki korkuyu, olması gereken yere yerleştiremez, onu görmesi gerektiği yerde göremez, ondan istifade etmenin yolunu aramaz. Bir orta yol bulamaz, bulmayı denemez, belki akletmez. Korkuyu olması gereken bir duyarlılık, bir haberci, bir sinyal olarak değerlendiremediği için yaratıcı-yaratılan ilişkisini de doğru bir şekilde kuramaz.

Korkuyu, her türlü kötülüğe karşı tetikte olmak, Rabb'e saygı duymak, insanoğlunu saptıran her türlü duyguya karşı uyanık olmak olarak algılamadığı için iki aşırı uçtan birine teslim olmak durumunda kalmaktadır. Bu da onu ya korkuyu görmezlikten gelerek tuğyanına ya da korkuya esir olarak tağuta/egemenlere kulluğa yöneltmektedir. Ancak insanoğlu, korkuyu yok sayarak insanüstülüğünü, her şeye egemen olduğunu varsaydığında bile etrafına korku salmaktan ve korku üzere bir düzen kurmaktan başka bir şey yapmamaktadır. Evet, insanoğlu hangi durumda olursa olsun, sürekli olarak bir korku ile birlikte yaşıyor ve korku üretmekten de geri durmuyor. Aşmaya çalıştığı en büyük korku da kendi içinde beslediği, asla yok edemediği yok olma/ölüm korkusudur.

Her bireyin kendine özgü korkuları bulunduğu gibi, bazı korkular da toplumların tümü tarafından paylaşılır. Korkuların kimliği, insandan insana, toplumdan topluma, bölgeden bölgeye ve zamandan zamana değişiklik gösterebiliyor. Bu korkuların kimlikleri çok zaman, farklı olmakla birlikte, (insanlar farklı zamanlarda, farklı ortamlarda, farklı şeylerden korkmalarına rağmen), insanoğlunun yeryüzüne inmesinden bu yana değişmeyen, ortak korkuları da hep olagelmıştır. İnsanoğlunu yeryüzünde birçok tehlikenin bekliyor olmasına ve zaman zaman o korkuyu içinde hissetmesine rağmen, o, en çok kendi cinsinden korkagelmıştır. İnsanoğlunun bu zaafının farkında olanlar, onun bu zaafından hep yararlanageldiler. Anne babadan tüccarlara, din adamlarından siyasetçilere/yöneticilere kadar hemen hemen bütün kesimler tarafından insanoğlunun bu özelliği hep istismar edile geldi. Özellikle de erk sahipleri, onun bu özelliğini çok istismar ettiler.

Bu özelliğini, onu kolay yönetmenin veya bir şekilde ele geçirdiği egemenliği pekiştirmenin ve onu daimî kılmanın bir yolu olarak kullandılar. Egemenin bu yönde kullandığı en meşhur yöntemlerden birisi de insanoğlunu kendi hemcinsi ile korkutmasıdır. Bu yöntem egemenlerin kendi egemenliklerini sürdürmelerinde, hatta bu egemenliği sürekli hale getirmede önemli bir işlev gördü.

Bundan dolayıdır ki egemenler, insanoğlunun bu korkusunu sürekli kılacak, bir şekilde bu korkuyu canlı tutacak nedenler icat ettiler. Bu nedenleri insanlara kabul ettirip hazmettirebilmek için de, birçok yöntem kullandılar. Böylece kalabalıkların ellerinden hem yönetimdeki söz hakkı alınmış oldu, hem de sosyal ve ekonomik alandaki tercihlerinin önü kesildi. Kalabalıklar böylece, çevresini başkalarının çizdiği ve içini kendilerinin doldurmadığı bir hayatı yaşamak durumunda bırakıldılar. İçlerinde herhangi bir kıpırdanma başladığında ise hemen "korku" değneğiyle terbiye ediliverdiler. Zaten kalabalıklar korkuya teşne oldukları için bu dayatmaya, zorunlu terbiye edilme işine fazla bir direnç göstermediler. Kendi içlerinden direnç göstermek isteyenleri ise, egemenlere gerek kalmadan kendileri hallettiler. Bu konuda

egemenlerden daha acımasız davrandılar. Kaderdaşlarını yaşayabilmelerinin önündeki yegâne engel olarak gördükleri için onları öldürmekten çekinmediler.

Bu yönüyle de egemenlerin egemenliklerini pekiştirmek için ellerinden geleni arkalarına koymadılar. Aynı gerekçeden dolayıdır ki; İsrailoğulları, Hz. Musa'ya: "Biz, sen gelmeden önce de şimdi de acı çekiyorduk" diyerek; Hz. Musa'ya kendilerine gölge etmemesini istemişler, Mısırdan çıkmak istemediklerini ifade etmişlerdi. Egemenler, "korku değneği" olarak da genellikle, "ölümü gösterip sıtmaya razı etme" yöntemini kullandılar. Hz. Musa dönemindeki Firavun-İsrailoğulları örneğinde görüldüğü gibi, kalabalıkların yok olması veya o toplumdan uzaklaşmaları onların arzu ettikleri bir şey değildi. Hz. Musa, Firavun ve adamlarının, insan muamelesi yapmadıkları İsrailoğullarını, Mısır'dan çıkarmak isteyince, Firavun ve adamları tarafından fesat çıkarmak ve Firavun'un egemenliğini ortadan kaldırmakla suçlanmıştı. İsrailoğulları içerisinde de bu gerekçeye arka çıkanlar olmuştu.

İsrailoğullarının Mısır'dan çıkması demek, Firavun'un kurulu düzeninin altüst olması demekti. Aslında, İsrailoğulları, Firavun ve adamlarınca kendilerini öldürmek istemediklerini, sadece en ucuza gelecek şekilde hizmetlerinde kullanmak istediklerini biliyorlardı. İsrailoğulları buna çoktan "fit" olmuşlardı. Çünkü hazırı gayb ile değiştirerek, ellerindekini de kaybetmek istemiyorlardı. Bunun bilincinde olan Firavun ve adamları,

ölüm tehdidini sadece bir korku verme aracı olarak kullanıyorlardı. Bu nedenle de, onlardan daha iyi verimi daha ucuza almak için, onları, ölüm korkusu ile sıtmaya/verilene razı olmaya mecbur bırakıyorlardı.

Aynı topraklarda bugün başka bir manzara var. İnsanlar bütün farklı özellik ve nitelikleriyle birlikte egemenlere başkaldırıyorlar. Zaman zaman bir başı bozukluk, ne istediğini bilmeme, yağmacılık gibi isyanı zehirleyen görüntüler ortaya çıksa da büyük fotoğraf en azından kime karşı olduklarını, neyi yıkmak istediklerini ortaya koyuyor. İsyanın başarılı olması, korku esaretinin kırıldığı ve yıktıklarının yerine ne kuracaklarının, nasıl ve kimle kuracaklarının cevabının akıllarının bir köşesinde var olmasına bağlı. Şimdi bu tam olarak görünmüyor, ama bu toz duman içerisinde sistemin kendisini tamir niyetinin emareleri çok net görünüyor. Sistem bu isyanı, yeni bir şekil ve renge bürünerek kendince kazanca dönüştürmeye çalışıyor.

İsyanın bir akıllı, namusu, ideolojisi ve iradesi var mı göreceğiz. Bunlar varsa korku imparatorluğu er geç yıkılır. Bunlar yoksa değişen bir şey de yoktur. Dün olduğu gibi korkularımıza kulluğa devam ederiz. Akıl, ahlak ve irade yoksa birbirimizi gaza getirmeye gerek yok. Esas olan Asr Suresi'ndeki gerçekliktir.

